

Trepitjant el rostre de Crist

S'ha estrenat la pel·lícula «Silencio» de Martin Scorsese

Professor Peio Sánchez

Som davant d'una de les pel·lícules de cinema espiritual més importants dels darrers anys. Probablement, juntament amb *L'arbre de la vida* de Terrence Malick, ens trobem davant d'una de les pel·lícules de més densitat teològica en perspectiva cristiana. Cosa que la situa al costat d'obres mestres de l'alçada de Dreyer, Bresson o Tarkovski.

El «silenci» de rigor abans d'una estrena ha generat una expectativa de crítica i públic que no defrauda. Als més allunyats de la fe els resultarà una pel·lícula estranya, inquietant i, amb probabilitat, incòmodament confessant. Als creients que esperen una pel·lícula de vida de sants missioners i màrtirs, els resultarà decebedora per ambigua i per manca de llum encegadora, d'una conversió espectacular. Però al qui vulgui pensar i creure, potser el submergirà en un silenci habitat.

Scorsese és un cristià anòmal, en certa forma un cristià ocult. Per aquest motiu, quan l'arquebisbe Paul Moore, després de comentar i defensar la seva pel·lícula *La última tentación de Cristo* (1988), li va regalar la novel·la d'Endô, li estava i ens estava fent un gran servei. El projecte de fer una pel·lícula de *Silencio* ha acompanyat el director de *Malas calles* (1973), *Taxi driver* (1976), *Toro Salvatge* (1980), *Casino* (1995), *Històries de Nova York* (2002), *La invención de Hugo* (2011) i *El lobo de Wall Street* (2013) durant gairebé trenta anys. Ha estat un temps tant de controvèrsies legals com de maduració estètica i espiritual.

Pelegrinatge espiritual

Silencio dura dues hores i quaranta minuts. Es tracta d'una peregrinació espiritual que segueix fidelment la novel·la. El director està molt més preocupat per transmetre l'experiència espiritual que per crear una atmosfera afectiva per a la narració fílmica, cosa que exigeix a l'espectador endinsar-se entre les boires i el fang del drama humà al qual Déu assisteix aparentment silencios.

Scorsese és un director de drames amb personatges torturats que busquen la llum. El Jesucrist de *La última tentación* no n'era una excepció. El Charlie de *Malas calles*, el boxejador Lake LaMotta de *Toro Salvatge*, la peripècia de la jove viuda a *Alicia ja no viu aquí* (1974) o el prometedor advocat Newlad Archer de *L'edat de la innocència* (1993) segueixen el model d'éssers torturats, inadaptats entre el cel i la terra. Després d'aquesta tensió tràgica, en Scorsese batega, tant com en els autors que adapta, una recerca espiritual que es fa temàtica no únicament en la seva filmació del llibre del cristià ortodox-heterodox Nikos Kazantzakis, sinó també a *Kundun* (1997) des del budisme i de nou amb el P. Rodrigo, tot un arquetip del cristianisme tràgic unanimitat.

La factura fílmica és excepcional. La representació del Japó medieval amb les seves boires entre la nit i la fe, el fang de la pobresa d'una societat injusta i violenta, el mar fosc que amenaça com el poder despòtic. El que és fètid no fa pudor, però se sent. La seqüència magistral de la tortura i mort dels camperols cristians, crucificats a la riba del mar que els ofega i assassina, és d'una contenció estètica que permet que la pell s'erici.

Interpretacions magnífiques

L'actuació de l'aparentment superficial *Spiderman*, Andrew Garfield, en el paper del pare jesuïta protagonista resulta més que una sorpresa agradable. Com ja ha demostrat a *Hasta el último hombre* (2016) de Mel Gibson, es tracta d'un actor que té alguna cosa dels models bressonians, un rostre capaç de mostrar un misteri. Issei Ogata, en

Scorsese s'ha sabut sumar a la potència de l'obra d'Endô per realitzar una meditació espiritual sobre el rostre de Déu present en Jesucrist

el paper del governador militar Inoue, amagat sota l'aparença d'un vell samurai, resulta d'una gran potència dramàtica a l'altura dels personatges inoblidables d'Akira Kurosawa, vell amic de Scorsese. El director italonord-americà va aparèixer fent de Vincent Van Gogh a *Los sueños de Akira Kurosawa* (1990).

La presència-absència del personatge del pare Ferreira, contingut i enigmàtic Liam Neeson en la seva aportació, resulta un factor agregador de sentit. Yôsuke Kubozuka, en el paper de l'infidel i fidel Kichijiro, compleix amb escreix el paper de mirall del protagonista. Mentre que el pare Garpe, interpretat per Adam Driver, suposa un contrapunt per al segur lideratge del P. Rodrigo.

Actualitat inquietant

El drama intern del protagonista suposa una transfiguració. El punt de partida

Els «cristians ocults» al Japó

La història del cristianisme al Japó ha de ser compresa des dels *kakure kirishitans*, l'Església de les catacumbes. Entre finals del segle XVI i l'any 1865, els cristians van ser perseguits i prohibits en l'anomenat període Edo de la història del Japó, un període d'estabilitat molt marcat per la defensa de la pròpia tradició i estructura social.

Després de l'arribada dels primers missioners amb sant Francesc Xavier (1549), de la mà de portuguesos i espanyols, i després d'un temps d'acollida, el cristianisme va ser vist com una amenaça de conquesta de la mà de les potències occidentals. L'exemple de les Filipines i Amèrica n'era una confirmació.

Després d'alguns episodis de persecució, com els 26 màrtirs de Nagasaki (1597), i períodes de calma, s'instaura la prohibició en què 5.000 cristians van ser

exterminats. La rebel·lió camperola-cristiana de Shimabara va ser sufocada amb la mort de 37.000 rebels i la destrucció de les esglésies, l'expulsió dels missioners i la desaparició dels japonesos cristians que eren obligats a apostatar trepitjant els *fumie*, petites imatges de Crist i de la Mare de Déu.

Durant dos segles es va mantenir ocult un cristianisme organitzat en petites confraries presents entre la població camperola i sense cap contacte amb les esglésies. Aquest cristianisme popular i sincretista va sobreviure en petits nuclis fins que el 1865, després de la legalització del cristianisme, 15 japonesos cristians ocults van aparèixer en una església per a europeus dels afores de Nagasaki. Allí van sortir a la llum els cristians de les catacumbes al Japó.

és la generosa disposició del missioner que ve a evangelitzar i canviar el món sota la bandera de Jesucrist. El primer gir vindrà davant del reconeixement de la fe senzilla i el martiri valent dels pobres camperols japonesos, els cristians ocults i veritables. La segona complicació vindrà després del dens i gairebé còmplice silenci de Déu, un Déu que calla davant del sofriment dels innocents. La rosca collarà fort en la comprovació de la feblesa, quan la confiança en si mateix salti pels aires davant la por de la tortura a ell i als altres, els petits germans. I just allí, enmig del silenci més radical, se sentirà una paraula...

No és casualitat que en temps de densificació del dolor dels pobres, de forta secularització silenciosa de déus, de renovada persecució fonamentalista dels diferents, l'actualitat de *Silencio* ens resulti inquietant. Scorsese s'ha

sabut sumar a la potència de l'obra d'Endô per realitzar una meditació espiritual sobre el rostre de Déu present en Jesucrist. Des d'aquest rostre es verifica tota mediació humana que abans que salvar necessita ser salvada. L'apostasia és un pas per a la purificació de la fe, el dubte és una porta per a la confiança, el sofriment un gresol innecessari però sobrevingut que fa descansar els peus en la definitiva

roca ferma. Com a creador, el director aporta a l'obra alguna cosa més que ser un artesà d'adaptacions. El final de Scorsese, en la seva subtileza, serà més rotund i occidental que el final de la novel·la d'Endô. Encara que només sigui per aquest final afegit, val la pena el camí. L'infidel jesuïta i el seu fidel servent Kichijiro s'uneixen finalment. L'últim gir en un minúscul símbol deixat per una dona.

Shûsaku Endô i la seva novel·la sobre la persecució dels cristians

El 1966, Endô, el millor novel·lista catòlic del Japó, va publicar la seva obra *Silencio*. Va ser un èxit enorme i el cristianisme al Japó, amb poc més d'un milió de fidels, va esdevenir motiu de debat i discussió. Dos milions d'exemplars venuts, diferents premis i la traducció a totes les llengües de gran difusió van fer del text l'obra més reconeguda d'aquest autor.

Endô, influït per la cultura dels grans escriptors catòlics francesos Mauriac, Claudel i Bernanos, escriu des d'un compromís cristià alhora que des de la intersecció de la identitat cultural japonesa i les influències d'Occident. La seva novel·la sobre la inculturació del cristianisme al Japó llargament medieval adquireix una nova actualitat en el temps de la secularització i en un moment del món on la persecució dels cristians s'accentua.

El contrast dels dos protagonistes, el pare Sebastián Rodrigo i el cristià Kichijiro, una mena de Judes japonès, representa el contrapunt de dos mons: Orient i Occident. El missioner jesuïta arriba amb el seu company Francisco Garpe cercant el pare Ferreira, el seu antic mestre i formador, de qui corre el rumor que ha apostatat. El seu desembarcament clandestí des de Macau, on coneix el Kichijiro borratxo i encantat, fins a les illes de la zona de Nagasaki, el porta a posar-se en contacte amb els grups de camperols cristians ocults. Allí coneix la seva fe i el seu paper de missioner es desplega en una barreja de fidelitat a Jesús, servei a aquells cristians pobres i perseguits juntament amb una certa i sospitosa arrogància.

La peripècia de ficció basada en la història real serveix a Endô per aprofundir en qüestions essencials com la feblesa de la naturalesa humana, la fidelitat dels petits i senzills, el silenci de Déu, la centralitat de Jesucrist, la inculturació de la fe, la violència i la persecució, el poder de la imatge com a sagrament i la força oculta de la gràcia divina.

«Estimats fills! Amb gran alegria avui us porto el meu Fill Jesús perquè Ell us doni la seva pau. Obriu els vostres cors, fills meus, i estigueu alegres per tal de poder-la acollir. El Cel està amb vosaltres i lluita per la pau als vostres cors, a les famílies i al món; i vosaltres, fills meus, amb les vostres pregàries, ajudeu perquè així sigui. Us beneixo amb el meu Fill Jesús i us convido a no perdre l'esperança; que la vostra mirada i el vostre cor estiguin sempre dirigits cap al Cel i cap a l'eternitat. Gràcies per haver respost a la meva crida.»

Missatge de la Reina de la Pau, 25 de desembre del 2016

Subscripció bimestral gratuïta Eco Mª Reina de la Pau: «Amics de Medjugorje»
C/ Sant Ignasi, 26 - 1r - 08700 IGUALADA; Edició en castellà: C/ Mare de Déu dels Àngels, 32 - 08221 Terrassa (Barcelona)
Comandes llibres: hijosdemedjugorjeespana@gmail.com - Tel. 629 792 849 / 676 059 594
www.mensajerosdelareinadelapaz.org www.virgendemedjugorje.org